

ಹೀಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಸಫಲನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಬಾಪೂ ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು.

ಪತ್ರ ಓದಿ ಬಾಪೂ ಅವರು ತುಂಬಾ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟರು. ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ ಮಾನಸಿಕ ಉದ್ವೇಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಪೂ ಅವರು, ಮಣಿಲಾಲನಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಮಣಿಲಾಲನ ಈ ಕೆಲಸ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆ ಕತನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿದೆ. ಹರಿಲಾಲನ ಬಗ್ಗೆ ಬಾಪೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ರೋಷವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹರಿಲಾಲನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಷ್ಟ ಸೂಚನೆ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಮಣಿಲಾಲ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸದಂತೆ ಕದ್ದುಮುಚ್ಚಿ ಆ ಕೃತ್ಯವನ್ನೆಸಗಿದ್ದ, ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಾಪೂ ಅವರು ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಮಣಿಲಾಲನ ಈ ದೋಷವನ್ನು ಬಾಪೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಪೂರ್ಣತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದೋಷ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಪತನ, ಈ ಪತನಕ್ಕೆ ತಾವು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು ಎಂದು ಬಾಪೂ ಅವರು ಮನಗಂಡರು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ನಂತರ ಬಾಪೂ ಅವರು ಮಣಿಲಾಲನನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡರು. ಹರಿಲಾಲನ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಅವನೆದುರಿಗೆ ಓದಿದರು. ಮಣಿಲಾಲ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ, ಬಾಪೂ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ. ಬಾಪೂ ಅವರು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ ಕೂತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮುಖವನ್ನಾವರಿಸಿದ್ದ ಅಪಾರ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಣಿಲಾಲ ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ಕಂಪಿಸಿದ.

'ಮಣಿಲಾಲ!' ಬಾಪೂ ಅವರು ಒತ್ತಿ ಬಂದ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದರು, 'ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹರಿಲಾಲ ಬರೆದಿರುವುದು ನಿಜವೇ?' ಮಣಿಲಾಲ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದು, ನಂತರ ಒಂದೇ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳಿದ, 'ಹೌದು'

'ಮಣಿ, ನೀನು ಎರಡು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ' ಬಾಪೂ ಅವರು ಮೆಲು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು, 'ಹರಿಲಾಲನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆದೇಶವನ್ನು ನೀನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ್ದೀಯೆ... ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಹಣ ನಿನಗಿಲ್ಲದ ಬಂತು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.'

'ಬಾಪೂಜಿ, ಆ ಹಣ ನನ್ನ ಶ್ರಮದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಉಳಿತಾಯವಾಗಿತ್ತು..' ಮಣಿಲಾಲ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ. 'ಮಣಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಯ ಬಳಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಉಳಿತಾಯವಂತೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಅದು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂದೇ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.' ಬಾಪೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು, 'ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾವು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಉಳಿತಾಯದ

ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ, ಮುಂಬರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿಷವೃಕ್ಷ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಶೂನ್ಯಗೊಳಿಸುವುದು. ಮಣಿ, ನೀನು ಘೋರ ಪಾಪವನ್ನೆಸಗಿದ್ದೀಯೆ.'

ಮಣಿಲಾಲ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಂಪಿಸಿದ. ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಬಾಪೂ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಇಂದು ಸಹ ಮಣಿಲಾಲ ಬಾಪೂ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ.

'ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅಣ್ಣನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಆ ಹಣವನ್ನು ಆಶ್ರಮದ ಹಣದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ...' ಮಣಿಲಾಲ ಅಂಗಲಾಚುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ.

'ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಾತು ನಿಜವಾದರೂ ಸಹ ನೀನು ದೋಷಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ನಿನ್ನ ಈ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ನಾನು ನನ್ನನ್ನೇ ದೋಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ..'

'ಬಾಪೂಜಿ!' 'ಹೌದು ಮಣಿ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಬೇಕು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸೇವಕನಿಂದಲೂ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾದರೂ ಸಹ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು. ನೀನು ಇಂದೇ ಆಶ್ರಮದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿ ಹೋಗು...'

'ಮದ್ರಾಸ್...' ಮಣಿಲಾಲನಿಗೆ ಗರಬಡಿದಂತಾಯಿತು.

'ಹೌದು ಮಣಿ, ಮದ್ರಾಸಿನ ಕೈಮಗ್ಗ ಮತ್ತು ನೇಯ್ಗೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನೀನು ನೇಯ್ಗೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಲಿತುಕೋ. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನಾಗಿದ್ದು ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೋ... ಇನ್ನು ನೀನು ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರಲಾರೆ...' ಬಾಪೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು ಕಡೆಗೆ ನಿರ್ಣಯದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು, 'ನಾನು ಇಂದಿನಿಂದ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ... ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳ ನನ್ನ ಉಪವಾಸ, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವುದು. ಮಣಿ, ಹೋಗು... ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗು. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಈ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಶುಭ ಸಂಕೇತವೊಂದು ಅಡಗಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆರೋಗ್ಯಕರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೋ. ದೇವರು ನಿನಗೆ ಸದಾ ಒಳಿತನ್ನು ಮಾಡಲಿ.'

ಬಾಪೂ ಅವರ ಮಾತು ನಿಂತಾಗ, ಮಣಿಲಾಲನ ಮುಖ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿತ್ತು. ಕೀ ಕೊಟ್ಟ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಅವನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರ ಹೋದ.

ಮರುದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಲಾಲ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಓದಿ ರೇಗಿದ. ಅವನು ತನ್ನ ಕೆಳತುಟಿಯನ್ನು ರಕ್ತ ಒಸರುವಂತೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಮೆದುಳಿನ ಸಂತುಲನೆ ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದಂತೆ,

ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಮೇಜನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜೋರಾಗಿ ಗುದ್ದಿದ.

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು

ಅಂದು ಇಡೀ ದಿನ ಹರಿಲಾಲ ಮೂರ್ಖನಂತೆ ಮೌನಿಯಾಗಿ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಫೈಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ, ಪದೇಪದೇ ತಪ್ಪುಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ, ಅವನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದ ನೆರೆಮನೆಯವರು, ಪರಿಚಿತರು ಅಥವಾ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಎಲ್ಲರೂ ಅಂದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ 'ಬಾಪೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಚಾರದ ಬಗ್ಗೆ' ಹರಿಲಾಲನನ್ನು ಪದೇಪದೇ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಣಿಲಾಲನಿಗೆ ಬಾಪೂ ಅವರು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬ ನೇಯ್ಗೆಕಾರನಂತೆ ಜೀವನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು; ಈ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಸಮಾಚಾರ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹರಿಲಾಲನಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಮಣಿಲಾಲನಿಗೆ ಯಾವ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ತನ್ನ ಮತ್ತು ಮಣಿಲಾಲನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಏನೂ ಸಹ ತಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಬಾಪೂ ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಅಶುದ್ಧಿ ಹೇಗಾಗುವುದು? ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹರಿಲಾಲ ತುಂಬಾ ವ್ಯಗ್ರನಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕಹಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಹಿ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎದುರಾಯಿತು. ಅವನು ಎತ್ತರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರ ಮೇಲೆ ರೇಗುತ್ತಿದ್ದ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರ ಎದರು ಸ್ವತಃ ಹರಿಲಾಲನೇ ಗೇಲಿಗೊಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಕಚೇರಿಯ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಹರಿಲಾಲನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಹೇಳಿದ, 'ಹರಿಲಾಲ! ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಾಪೂ ಅವರ ಉಪವಾಸದಿಂದ ನಿನಗೆ ಡಿಸ್ಟರ್ಬ್ ಆಗಿದ್ದರೆ, ನೀನು ನೌಕರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗು! ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಮಿಲ್ಲಿನ ಹಿತಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಹೋಗಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೋ..'

ಹರಿಲಾಲ ತನ್ನ ಉದ್ವೇಗವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ. ಸಂಜೆಯಾದಾಗ ಅವನು ತುಂಬಾ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿದ್ದ. ಸಂಜೆ ಕಚೇರಿಯ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ತನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಹೊರಗಿಟ್ಟಾಗ, ಯಾಕೋ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹೀಗಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಗುಲಾಬ ಸಹ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಬಾಪೂ ಅವರು ಕೈಗೊಂಡ ಉಪವಾಸ ಮತ್ತು ಮಣಿಲಾಲನನ್ನು ಬಾಪೂ ಅವರು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದನ್ನು